

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johann Skytte poliitikauuringute instituut

Erko Litvjakov

**ETNILISE GRUPI KUJUNEMINE RAHVUSLIKUKS LIIKUMISEKS –
HONGKONGI NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Liisa Talving, PhD

Tartu 2021

Lühikokkuvõte

Antud töö eesmärgiks on uurida kahte aspekti. Esiteks, milline on Hongkongi tulevikuväljavaade tuginedes etnoliitiliste režiimide tüpoloogiale. Täpsemalt võetakse kasutusele John McGarry ja Brendan O'Leary etnoliitiliste režiimide tüpoloogia, et uurida erinevaid etniliste ja rahvuslike konfliktide reguleerimismeetodeid. Teiseks aspektiks on uurida, kas Hongkongi võib andmetele tuginedes pidada Hiina Rahvavabariigist eraldiseisvaks etniliseks rühmaks. Selleks analüüsitakse seitset lähenemist etniliste rühmade ja rahvuste defineerimiseks. Samuti uuritakse selleks Suurbritannia koloniaalvõimust tingitud Hongkongi ajaloolist tausta ning üritatakse selgeks teha, kas sellega on kaasnenud muutuseid Hongkongi sotsio-kultuurilises, majanduslikus ja poliitilises arengus võrreldes Mandri-Hiinaga.

Uurimistöö tulemusena selgub, et Hongkongi potentsiaalne tuleviku väljavaade tuginedes etnoliitiliste režiimide tüpoloogiale on kantoniseerimine ning Hongkongi võib analüüsile tuginedes pidada eraldiseisvaks etniliseks rühmaks.

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline raamistik	5
1.1. Etnilised rühmad ja rahvus	5
1.2. Etnopoliitiliste režiimide tüpologia seletamaks Hongkongi väljavaateid	9
1.2.1. Genotsiid	10
1.2.2. Sundassimileerimine	10
1.2.3. Riigist eraldumine/setsessioon (enesemääramine).....	11
1.2.4. Integratsioon/lõimumine	12
1.2.5. Hegemooniline kontroll	13
1.2.6. Vahekohus (kolmanda osapoole kasutamine).....	14
1.2.7. Kantoniseerimine ja/või föderatsioon	14
1.2.8. Võimu jagamine	15
2. Uurimuse disain ja metodoloogia	16
3. Empiiriline analüüs	18
3.1. Hongkongi ajalooline taust.....	18
3.2. Suurbritannia võim Hongkongis	19
3.3. Hongkongi kohalik identiteet	20
3.4. Hongkongi tulevikuväljavaated.....	22
Kokkuvõte	28
Kasutatud kirjandus.....	30

Sissejuhatus

Hongkongi näol on tegu Kagu-Aasias asetseva poolautonoomse piirkonnaga (Jackson, 2019, 761). 1841. aastal loovutas Hiina Esimese Oopiumisõja tulemusena Hongkongi Suurbritanniale ning 1898. aastal renditi 99 aastaks Suurbritanniale välja ka Uued Territooriumid, mille näol on Hongkongi saart piiravate aladega (Chun, 2019, 416). 1984. aastal allkirjastasid Hiina ja Suurbritannia ühise deklaratsiooni, millega pandi paika 1997. aasta üleandmise tingimused (Chan, 1997, 577). Antud lepingu kohaselt sätestati, et üleandmisele järgnevad 50 aastat, ehk kuni 2047. aastani, on Hongkong erihalduspiirkond, millel on võimalik iseseisvalt hallata enda poliitilisi, majanduslikke ja õigussüsteeme (Lowe, Tsang, 2018, 561).

Käesoleva töö eesmärk on uurida kahte aspekti. Esiteks, milline on Hongkongi tulevikuväljavaade tuginedes etnoliitiliste režiimide tüpoloogiale. Täpsemalt võetakse kasutusele John McGarry ja Brendan O'Leary etnoliitiliste režiimide tüpoloogia, et uurida erinevaid etniliste ja rahvuslike konfliktide reguleerimismeetodeid. McGarry ja O'Leary tüpoloogias on välja toodud kaheksa erinevat makropoliitilist meetodit rahvuslike ja etniliste konfliktide uurimiseks (McGarry, O'Leary, 1994, 94). Need kaheksa meetodit jagunevad vastavalt poliitiliste toimijate eesmärkidele kaheks (*Ibid.*). Esimese nelja ülesanne on proovida kõrvaldada rahvuslike või etnilisi eripärasid ning viimased neli üritavad erinevaid eripärasid hallata või kontrolli alla saada (*Ibid.*, 95).

Teiseks aspektiks on uurida, kas Hongkongi võib andmetele tuginedes pidada Hiina Rahvavabariigist eraldiseisvaks etniliseks rühmaks. Selleks analüüsitakse seitset lähenemist etniliste rühmade ja rahvuste defineerimiseks. Samuti uuritakse selleks Suurbritannia koloniaalvõimust tingitud Hongkongi ajaloolist tausta ning üritatakse selgeks teha, kas sellega on kaasnenud muutuseid Hongkongi sotsio-kultuurilises, majanduslikus ja poliitilises arengus võrreldes Mandri-Hiinaga.

Käesolev töö on oluline, kuna see võimaldab mõista Hongkongi erihalduspiirkonna eripärasid võrreldes Mandri-Hiinaga ja selle keerukalt arenenud suhteid nii varasemalt valitsenud Suurbritannia koloniaalimpeeriumi kui ka praeguse Hiina Rahvavabariigiga.

1. Teoreetiline raamistik

1.1. Etnilised rühmad ja rahvus

Et välja selgitada, kuidas on võimalik seletada Hongkongis aset leidnud massiproteste ja vihmarajuliikumisi, on algselt vaja süüvida etniliste rühmade ja rahvuste teoreetilisse raamistikku. Selle tarbeks tuuakse välja olulisemad teoreetilised lähenemised etniliste rühmade ja rahvuste temaatikale ning samuti tüpologia etniliste konfliktide reguleerimisest. Nende eesmärk on leida korrektne lähenemine Hongkongi elanike kategoriseerimiseks etniliste kogukondade seas ning sellele järgnevalt välja mõelda, milline etnilise konflikti reguleerimise meetod sobib kõige paremini Hongkongi kontekstis.

Mitmete autorite jaoks on sõnad „etniline“ ja „rahvuslik“ äärmiselt sarnased ning etniliste gruppide ja rahvuste vahel on keeruline vahet teha (Smith, 1998, 45). Teiste autorite arvates tähistab etnilisus aga rahvusesisest lõhestumist, üldiselt kehtib see rahvusriigi kontekstis (*Ibid.*). Leif Kalevi ja Anu Tootsi kohaselt on rahvus ja etniline rühm küll omavahel seotud, kuid viimane neist on kitsam (Kalev, Toots, 2013, 333). Erinevalt rahvusest on etniline rühm seotud eelkõige kultuuriliste ja sotsiaalsete teguritega (*Ibid.*). Etnilisi rühmi iseloomustab eelkõige sotsiaalne mälu, mille aluseks on müüdid, sümbolid ja väärtused (Smith, 1998, 192). Rahvuse mõistele saab lisaks kultuurilistele faktoritele lisada ka poliitilise mõõde (Kalev, Toots, 2013, 333).

Antropoloogilisest perspektiivist on etnilised teooriad üldiselt pakkunud, et etniline identiteet on ürgse kuuluvustunde tulemus (Villarroya, 2012, 32). Ürgsus tuleneb arusaamast, et suur osa populatsioonist usub, et nad tulenevad ühistest esivanematest, mis toodab ühiskonnas identiteedi ja solidaarsuse taju (*Ibid.*). See lähemine eeldab, et grupi identiteet eksisteerib kõikides ühiskondades, kus on teatud looduslikud sidemed nagu näiteks veri, rass, keel, religioon ja regioon (*Ibid.*). Clifford Geertz avaldas 70ndatel mitu teost rahvuslusest, kus ta rakendas ürgsuse ideed ajalooliste ühiskondadega Aasia ja Aafrika riikidele (Smith, 1998, 151). Sealsetes piirkondades hakkasid tekkima kaasaegsed riigid endiste kolooniate maaaladele, kuid riigi tekkele ei aidanud kaasa ratsionaalse ühiskonna tsiviilsidemed, vaid ürgsed

sidemed, millele andsid põhja varasemalt mainitud keel, traditsioonid, religioon ja rass (*Ibid.*). Geertzi jaoks seletasid just need ajaloolised traditsioonid ja mälestused etnilisuse edasiviivat jõudu (*Ibid.*). Sarnaselt Geertzile arvas Daniel Bell, et etnilisusel on unikaalne võime masse mobiliseerida, kuna see tekitab inimestes huvi ja mõjutab neid sügavamal tasandil (*Ibid.*, 157). Ürgsus on saanud aga kriitikat selle võimetuse pärast võtta arvesse etniliste gruppide või rühmade taustu, muutusi ja lagunemisi ning samuti tänapäevaseid etniliste rühmade sulandumisprotsesse (Villarroya, 2012, 32).

Erinevalt ürgsest teooriast, pakub alaline raamistik, et rahvused on eksisteerinud igal ajaloo perioodil (Villarroya, 2012, 32). Kui ürgsus läheneb rahvuste temaatikale ühiste esivanemate kaudu, siis alaline raamistik rõhutab, et rahvused tekivad tänu järkjärgulisele sotsiaalsele ja kultuurilisele arengule (*Ibid.*). Alalise raamistiku eripära on näha rahvusluse kaasaegsust kui poliitilist liikumist ja ideoloogiat, kuid rahvuseid kui uuendatud versioone igivanadest etnilistest kogukondadest (Smith, 1998, 159). Küll aga pole alalise raamistiku pooldajate arvates võimalik mõelda rahvustest või etnilistest rühmadest kui looduses ilmnevatest iseenesest mõistetavatest üksustest – tegu saab olla ainult ajalooliste ja sotsiaalsete üksustega (*Ibid.*). Walker Connori arvates pole rahvuse jaoks oluline kronoloogiline või faktidel põhinev ajalugu, vaid tunnetatav ajalugu (Connor, 1994, 202). Rahvuse olemasoluks on vaja, et selle liikmed jagaksid arusaama grupi eripäritolust (*Ibid.*).

Kolmas võimalus etniliste rühmade teemat käsitleda on modernsete lähenemiste abil. Modernsete lähenemiste arvates pole rahvused „ürgsed“ või „ajaloolised“ nähtused, mis on seotud tänapäevaste riikide tõusuga Lääne-Euroopas (Villarroya, 2012, 32). Modernistide jaoks on rahvuslikud identiteedid kronoloogiliselt hiljutised ja kvalitatiivselt uued nähtused (*Ibid.*). Antud raamistiku sees saab eristada erinevaid valikuid, mis kaitsevad rahvusliku fenomeni erinevaid funktsioone (*Ibid.*). Smithi sõnul eksisteerib sotsiaalmajanduslik modernism, mille kohaselt on rahvuslus ja rahvused tekkinud tööstusliku kapitalismi, regionaalse ebavõrdsuse ja klassikonflikti tulemusena (Smith, 2001, 47). Sotsiaalkultuurilisest vaatepunktist on rahvused ja rahvuslus kui looming või sotsioloogiliselt vajalikud fenomenid modernses, tööstuslikus ajajärgus, mis ilmnevad üleminekus agraarühiskonnast tööstusühiskonda (Villarroya, 2012, 32). Modernsete lähenemiste

poliitilisest vaatevinklist kasutatakse rahvusluse kontseptsiooni viitamaks poliitilistele liikumistele, mis üritavad saavutada riigivõimu ja õigustada selliseid tegusid rahvuslike argumentidega (Breuilly, 1982, 3). Viimasena välja toodud „ideoloogiline“ lähenemine keskendub eurooplaste juurtele ja rahvusliku ideoloogia modernsusele, selle poolreligioossele võimule ja selle rollile impeeriumite hävitajana ning uute rahvuste rajajana (Kedourie, 1986, 85).

Neljanda lähenemisena keskendub etnosümbolism subjektiivsetele elementidele ja viisidele, kuidas kollektiivse identiteedi varasemad vormid võisid mõjutada rahvuste teket, samal ajal võimaldades katkendlikkust ja lõhesid (Smith, 2001, 58). Seega seob etnosümbolismi lähenemine tänapäeva rahvused varasemate rahvustega müütide, sümbolite, mälestuste, väärtuste ja traditsioonide kaudu (Villarroya, 2012, 33). John Armstrongi arvates on sümbolid äärmiselt olulised etnilise kindlaksmääramise juures, kuna see võimaldab eristada „meid“ „nendest“ (Armstrong, 1982, 8). Teisisõnu moodustavad müüdid ja sümbolid etnilise identiteedi ja nende abil on võimalik väärtuste mehhanismi teke (Smith, 1998, 186).

Viienda lähenemisena saab välja tuua Habermasi põhiseaduslik patriotismi, mille kohaselt pole rahvus seotud etnilisusega, vaid on seotud pideva tsivilisatsiooni arenguga (Villarroya, 2012, 33). Habermasi jaoks tuleneb põhiseaduslik patriotism individuaalsetest õigustest, kuid on samuti kontekstipõhine ja on seotud lojaalsuse kuuluvustundega (Habermas, 1994, 137). Sellise kuuluvustunde tekitamiseks, peab õigussüsteem olema rajatud universaalsetel põhimõtetel (*Ibid.*, 135). Tänapäeval eksisteerivate multikultuursete ühiskondade kontekstis tähendab see, et kultuurilised õigused pakuvad kodanikele ligipääsu nende endi kultuurile ja sellest tulenevalt peavad neile olema tagatud vajalikud ressursid, et praktiseerida enda põhilisi tsiviil- ja poliitilisi õigusi (*Ibid.*, 32). Neid kultuurilisi õigusi ei saa aga õigustada, kui need nõrgendavad või seavad kahtluse alla paika pandud protseduurid ning põhiseadusliku patriotismi (Fossum, 2001, 193).

Kuuenda lähenemisena on äärmiselt tähtis tänapäeva rahvuslusega seoses Kohni eristus etnilise ja tsiviilrahvusluse osas (Villarroya, 2012, 34). Kohni töö on võimaldanud erinevatel teaduritel esile kerkida enda kirjutistega kodanikuühiskonna ja etnilisuse erinevustega seoses (*Ibid.*). Nende seas kirjeldab näiteks Smith rahvuste kahte ideaaltüüpi: kodanikuühiskonna

kontseptsioon, mis kohtleb rahvust kui saatuse poolt määratud kogukonda, mida defineerib ühine õigussüsteem, mis kehtib kõikidele kodanikele ning mis on omakorda kogu seadusandlikkuse algupära (Kaufman, Zimmer, 2004, 71). See aga vastandub etnilisele rahvuslusele, mis on eksklusiivne ning võimaldab kogukonnaga liituda vaid relevantsete etniliste omaduste alusel (*Ibid.*, 74). Keskel läbi on kahe erinevus see, et mõningad rahvuslikud poliitikad üritavad ühe etnilise grupi kultuuri teistele peale suruda, samas kui teised üritavad kogu populatsiooni ühendada viisil, mis võtab arvesse erinevaid kultuurilisi erinevusi ning on erapooletu erinevate ressursside välja jagamisel erinevate kultuuriliste gruppide vahel (Villarroya, 2012, 34).

Viimaseks pakub Anderson välja teooria rahvustest kui väljamõeldud kogukondadest (Iveson, 2017, 52). Andresoni arvates luuakse rahvused, kui indiviidid kujutavad ennast ette osana kogukonnast, kuigi nad ei kohtu iialgi suurema osa enda kogukonnaliikmetega (Anderson, 1986, 6). Kuna reaalseid näost-näku kontakte kõikide liikmete vahel on võimatu teostada, siis on oluline et kõik suudaksid ette kujutada ühtekuuluvust (*Ibid.*). Anderson lisab, et kõik kogukonnad, mis on suuremad kui külad, on väljamõeldud, seega eristab rahvust selle väljamõtlemise viisi (*Ibid.*) Selle all peetakse silmas asjaolu, et rahvust peab ette kujutama kui piiratud ja suveräänset, kuna rahvuste lõplik soov on vabadus ja iseseisva riigi omamine (*Ibid.*).

Ülaltoodud teoreetilised lähenemised said välja toodud, et oleks võimalik etniliste rühmade ja rahvuste tunnuste abil kategoriseerida Hongkongi elanikke sobiva lähenemise alla. See on vajalik, et etnopolitiiliste režiimide tüpoloogia alusel paigutada Hongkongi olukord sobiva etnilise konflikti reguleerimise meetodi alla. Alljärgnevalt tuuakse välja McGarry ja O'Leary etnopolitiiliste režiimide tüpoloogia, mille lahti seletamise järgselt on võimalik mõelda, millist etnilise konflikti reguleerimise meetodit on võimalik rakendada Hongkongi kontekstis.

1.2. Etnopoliitiliste režiimide tüpologia seletamaks Hongkongi väljavaateid

Et seletada ja raamistada Hongkongi väljavaateid seoses Hiina Rahvavabariigi koosseisus jätkamise või eraldumise osas, kasutab autor McGarry ja O'Leary etnopoliitiliste režiimide tüpoloogiat.

McGarry ja O'Leary on loonud kaheksast erinevast makropoliitilisest meetodist koosneva rahvusliku ja etnilise konflikti reguleerimise tüpologia (McGarry, O'Leary, 1994, 94). Antud tüpologia abil on võimalik erinevaid rahvuslikke ja etnilisi konflikte liigitada teatud meetodite alla ning neid meetodeid on võimalik kasutada etniliste konfliktide lahendamiseks. McGarry ja O'Leary tüpologia jaguneb vastavalt poliitiliste toimijate eesmärkidele kaheks (*Ibid.*). Esimese nelja ülesanne on proovida kõrvaldada rahvuslikke või etnilisi eripärasid ning viimased neli üritavad erinevaid eripärasid hallata või kontrolli alla saada (*Ibid.*, 95). Tüpologia autorid rõhutavad, et pole ühte kõige sobivamat meetodit mingisuguse etnilise konflikti haldamiseks (*Ibid.*, 94). Tihti kasutatakse mitut erinevat meetodit samaaegselt ja üritatakse luua erinevaid kombinatsioone, et mõista milline lähenemine sobib teatud etnilise konflikti puhul kõige paremini (*Ibid.*).

Rahvuslike või etniliste konfliktide kõrvaldamiseks, võidakse kasutada genotsiidi, sundassimileerimist, riigist eraldumist/setsessiooni (enesemääramine) või integratsiooni/lõimumist (McGarry, O'Leary, 1994, 94). Erinevate etniliste või rahvuslike eripärade haldamiseks kasutatakse aga hegemoonilist kontrolli, vahekohust (kolmanda osapoole kasutamine), kantoniseerimist/föderatsiooni või võimu jagamist (*Ibid.*). Järgnevalt kirjeldatakse põgusalt igat makropoliitilist meetodit etnilise või rahvusliku konflikti lahendamiseks ning selle järgselt püstitatakse tüpoloogiale tuginedes ja Hongkongi konteksti peale mõeldes hüpotees.

1.2.1. Genotsiid

Genotsiidi näol on tegemist äärmiselt vastuolulise terminiga ning kuigi selle kontseptsiooni rakendamist väga suure tõenäosusega Hongkongi puhul ei juhtu, siis on tüpologia terviklikkuse huvides vaja see siiski välja tuua. „ÜRO genotsiidi vältimise ja karistamise konventsiooni II artikli kohaselt mõistetakse genotsiidi all iga allpool loetletud tegu, mis on toime pandud kavatsusega hävitada osaliselt või täielikult rahvuslikke, etnilisi, rassilisi või usulisi üksusi, nagu: (a) üksuse liikmete tapmine; (b) üksuse liikmetele tõsiste kehaliste vigastuste või vaimsete hälvete tekitamine; (c) üksusele tahtlikult selliste elutingimuste pealesurumine, mis põhjustab üksuse täielikku või osalist hävimist; (d) abinõude rakendamine üksusesisese sündimuse takistamiseks; (e) laste sunniviisiline ümberpaigutamine ühest üksusest teise“ (Riigi Teataja, 2008). McGarry ja O’Leary nendivad, et genotsiidi täpse definitsiooni kohal on mitmeid küsimärke (McGarry, O’Leary, 1994, 95). Nende tüpologia huvides viidatakse genotsiidile kui „mingisuguse üksuse (rahvusliku, etnilise, rassilise, usulise) eesmärgipärasele massitapmisele tapjate poolt kontrollitud maa-alal“ (*Ibid.*, 94).

Genotsiide on toimunud läbi ajaloo erinevates riikides ja erinevate rahvustega seoses. Kuigi genotsiidi eesmärk on kõrvaldada rahvuslikud ja etnilised konfliktid ning tagada valitseja jaoks vajalikud territooriumid, siis tihti ei suuda genotsiidid enda eesmärke täita (McGarry, O’Leary, 1994, 96). Genotsiidid tekitavad alati ohvrite järeltulijates äärmiselt vastakaid ja negatiivseid emotsioone ning tekkinud pinged ei pruugi lahtuda pärast sadu aastaid (*Ibid.*).

1.2.2. Sundassimileerimine

Sundassimileerimise näol on tegu olukorraga, kui teatud etniline kogukond on sunnitud lahkuma enda kodukohast (McGarry, O’Leary, 1994, 97). Sundassimileerimist on rakendatud nii enda esivanemate territooriumil elavate kogukondade kui ka immigrantide peal (*Ibid.*). Kogukonnad võidakse viia kas riigist välja või paigutatakse riigisiselt ümber riigi teise otsa või piirkonda (*Ibid.*). Eestlaste puhul kehtib siin kõige paremini ajalooline

küüditamise kogemus, kui Nõukogude Liit transportis vagunites sundassimileerimise kaudu kümneid tuhandeid eestlasi Siberisse.

Sundassimileerimist peab eristama kolmest sarnasena tunduvast populatsiooni liikumisest (McGarry, O'Leary, 1994, 97). Esiteks erineb see sõdade tulemusel toimuvast kahe riigi kokkuleppelisest populatsioonide vahetusest (*Ibid.*). Kuigi on kahe stsenaariumi juures sarnane, et kodanike jaoks pole sellised sündmused vabatahtlikud, siis sundassimileerimise „sunnifaktor“ eristab põhiliselt kõige rohkem kahte olukorda (*Ibid.*). Teiseks on vajalik eristada sundassimileerimist pagulaste tahtmatust elukohavahetusest, kuna need on tihti sõjaliste konfliktide järelmõjud (*Ibid.*). Kolmandaks on sundassimileerimist vajalik eristada poliitikatest, millega luuakse mittesoosivad tingimused populatsiooni domineerivale grupile, mille tulemusena leiab aset ebaproportsionaalne väljaränne (*Ibid.*). Väljatoodud poliitikad on pigem seotud hiljem arutatava hegemoonilise kontrolliga (*Ibid.*).

Sundassimileerimine pole makropoliitilise meetodina etniliste konfliktide lahendamiseks kõige efektiivsem lahendus. See võib küll ajutiselt etnilise konflikti kõrvaldada, kuid tänapäeval on selgelt näha, kuidas näiteks Nõukogude Liidu aegsed populatsioonide ümberpaigutamised Põhja-Kaukasuse piirkonnas veriseid kokkupõrkeid tekitavad (McGarry, O'Leary, 1994, 98).

1.2.3. Riigist eraldumine/setsessioon (enesemääramine)

Riigist eraldumine ja/või setsessioon austab erinevalt genotsiidist ja sundassimileerimisest rahvuslike või etniliste kogukondade enesemääramise õigust (McGarry, O'Leary, 1994, 98). Kui riigist eraldumine on edukas, siis toimib ta sama põhimõtte alusel nagu lahutus (*Ibid.*). Seda võib ellu viia kolmel eriviisil (*Ibid.*). Esiteks võib otsustaja rollis olla vaidluse all oleva territooriumi tuumikriik (näiteks kui Suurbriannia otsustas, kui palju on Iirimaal võimalik eralduda 1920. ja 1925. aasta vahel) (*Ibid.*). Teiseks võivad luua eralduvad üksused kokkuleppe (näiteks kui Tšehhoslovakkia 90ndate alguses lahku löi ja tekkisid eraldi Tšehhi ja Slovakkia iseseisvad riigid) (*Ibid.*). Kolmandaks viisiks saab välja tuua riigivälise

kehtestamise (näiteks kui pärast Esimest maailmasõda lammutati liitlaste poolt Ottomani impeerium) (*Ibid.*).

Setsessiooni saab liigitada kaheti. Esimesse kuuluvad toimijad, kes soovivad iseseisvat riigikorda (McGarry, O'Leary, 1994, 98). Teises tegutsevad toimijaid, kes soovivad olla teise riigi koosseisus (*Ibid.*, 99). Setsessioonid leiavad üldiselt aset, kui vähemused soovivad eralduda mingisuguse riigi koosseisust, kuid samuti võib eralduda põhiosa riigi koosseisust mingisuguse lagunemise tulemusena, nagu leidis aset Venemaaga Nõukogude Liidu lagunemisel (*Ibid.*).

Suures plaanis toimub riigist eraldumine/setsessioon teatud riigisisesteks ja -välisteks liigituvate tunnuste või põhjuste tulemusena (McGarry, O'Leary, 1994, 100). Riigiväliste põhjuste osas eralduvad kolm põhilist fenomeni, mida on vajalik põhjalikumalt uurida, et aru saada, kas setsessioon on tõenäoline või mitte: riikidevahelise süsteemi olemus (piirav või lubav); sõdade järelmõjud, mis võivad viia riikidest eraldumiseni; impeeriumite kokkuvarisemised (*Ibid.*). Riigisiseseid põhjuseid võib olla mitmeid ja erisuguseid (*Ibid.*). Autorite sõnul liigituvad sinna alla näiteks inimeste pragmaatilised ootused, et uues riigisüsteemis saavad olema suuremad majanduslikud ja poliitilised võimalused, soov kaitsta antud kultuuri väljasuremise eest või võib tegu olla lihtsalt vastureaktsioonina etnilise tagakiusamise ja diskrimineerimise eest (*Ibid.*). Kõige tähtsama siseriikliku põhjusena enesemääramise õiguse tagamiseks toovad autorid välja aga maailmas toimuva üleüldise demokratiseerumise laine, mis võimaldab kodanikel valida endale sobivad esindajad, et nende huvid ja õigused oleksid kaitstud (*Ibid.*).

1.2.4. Integratsioon/lõimumine

Viimase ehk neljanda makropoliitilise meetodina etniliste ja rahvuslike konfliktide kõrvaldamiseks on tüpoloogias välja toodud integratsiooni ja/või lõimumise strateegia. Integratsiooni eesmärk on kõrvaldada riigisisestelt poliitiliselt relevantsed erinevused läbi erinevate kogukondade integreerimise ühise ja läbipaistva identiteedi suunas – teisisõnu proovitakse „ehitada rahvast“ (McGarry, O'Leary, 1994, 102). Lõimumist peab eristama

tsiviilintegratsioonist, mille eesmärgiks on samuti ühise, kuid pigem üldisema rahvusliku identiteedi loomine (*Ibid.*). Lõimumise eesmärk on aga konkreetses – see üritab luua ühtset etnilist identiteeti rahvuste eripärasid elimineerides (*Ibid.*). Kui väljastpoolt tulnud kogukond võtab omaks domineeriva või võõrustajamaa kogukonna kultuurikeskkonna, siis on võimalik rääkida lõimumisest (*Ibid.*).

Lõimumist on keeruline läbi viia kohtades, kus etnilised kogukonnad soovivad autonoomia või omavalitsuse kehtestamist (McGarry, O’Leary, 1994, 103). Mitmetes multikultuursetes riikides on minevikus ekslikult proovitud rakendada lõimumispoliitika, mis nagu varasemalt välja toodud, ei lahenda vähemuses oleva etnilise kogukonna probleeme, vaid tekitab neid juurde, kuna etnilisele vähemusele hääle andmise asemel, üritatakse neid sellega vaigistada (*Ibid.*, 105). Edukas lõimumispoliitika toimib siis, kui võetakse arvesse etnilise kogukonna soove ja vajadusi ning lastakse neil säilitada enda kultuurilised erisused.

1.2.5. Hegemooniline kontroll

Esimese makropoliitilise meetodina erinevate etniliste ja rahvuslike konfliktide haldamiseks toovad McGarry ja O’Leary välja hegemoonilise kontrolli. Autorite sõnul kehtib hegemooniline kontroll autoritaarsete režiimide puhul (McGarry, O’Leary, 1994, 106). Hegemoonilise kontrolli näol on tegu olukorraga, kus etniliste vähemuste jaoks on riigivõimule vastu astumised või rahulolematuse välja näitamine mõeldamatu (*Ibid.*, 105-106). Etniliste vähemuste jaoks on väga keeruline midagi korda saata, kuna vale sõna ütlemisel või teo elluviimisel leiab aset karistamine ja hirnsad tagajärjed. Hegemoonilise kontrolli puhul pole autoritaarsetel režiimidel vaja, suurima või võimsama etnilise kogukonna tuge või heakskiitu, kuid tihti on see ajalooliselt nii olnud (*Ibid.*, 106). Vajalik on aga julgeoleku ja politseisüsteemi kontroll (*Ibid.*). Hegemoonilise kontrolli olemus on olnud ajalooliselt äärmiselt vastuoluline, kuid mõningate teoreetikute arvates on see ainuke alternatiiv pidevale sõjale (*Ibid.*, 107).

1.2.6. Vahekohtus (kolmanda osapoole kasutamine)

Etniliste konfliktide lahendamise kirjanduse osas on vahekohtu rakendamine kõige vähem kasutatud lähenemine (McGarry, O'Leary, 1994, 107). See põhjus võib peituda antud mõiste defineerimise raskuses, kuna väga keeruline on rõhuda neutraalsuse aspektile, kui mitmeid kolmanda osapoole kasutamisi on võimatu eristada olukordadest, kus teatud toimija soovib omada kontrolli mingisuguse regiooni üle (*Ibid.*). Üldplaanis kujutab vahekohtu rakendamine aga endas neutraalset või mõlemat osapoolt toetavat toimijat, kelle ülesanne on otsuseid langetada, mitte lihtsalt vahendada (*Ibid.*, 108). Vahekohtu ülesanne on leida omavahel konfliktis olevate osapoolte ühised huvid ning panna paika tingimused, millega oleks demokraatlikult võimalik konflikti lõpetada (*Ibid.*).

1.2.7. Kantoniseerimine ja/või föderatsioon

Kantoniseerimine ja föderatsioonide loomine on kaks omavahel sarnast, kuid mitte identset mõistet. Kantoniseerimine on seotud etniliste erinevuste regionaalse haldamisega (McGarry, O'Leary, 1994, 110). Kantoniseerimise korral tagatakse riigis olevatele rahvustele osaline suveräänsus, mille abil on neil võimalik langetada poliitilisi otsuseid (*Ibid.*). Kantoniseerimist saab eristada administratiivsest detsentraliseerimisest, kuna see põhineb rahvuslike, etniliste ja lingvistiliste erisuste tunnustamisel ja võimaldab luua asümmeetrilisi suhteid kantonite ja keskvalitsuse vahel (*Ibid.*).

Föderatsioonide loomise puhul on esimene erisus üksuste suuruses – osariigid on üldiselt palju suuremad kui kantonid (McGarry, O'Leary, 1994, 111). Föderatsioonides on nii keskvalitsusel kui provintsidel nii eraldiseisevad kui ka kokkulangevad võimuinstiitutsioonid (*Ibid.*). Erinevalt kantoniseerimisest on föderatsioonide puhul põhiseaduslike muudatuste tegemiseks vajalik nii keskvalitsuse kui ka osariikide nõusolekut (*Ibid.*). Kahjuks on aga föderatsioonidel ja kantoniseerimisel etniliste konfliktide lahendamisel vähe edukaid näiteid, kuna reaalsuses on etnilised vähemused keskvalitsuse tasandil arvulises vähemuses, mis tähendab, et nende soove ja huve ei võeta kuulda (*Ibid.*, 111-112).

1.2.8. Võimu jagamine

Viimase makropoliitilise meetodina etniliste konfliktide haldamiseks on välja toodud võimu jagamine. Võimu jagamise eksperimente on ajalooliselt proovitud mitmetes riikides ning nende edu on olnud vahelduv. Võimu jagamisel põhineval demokraatial on üldiselt neli tunnust (McGarry, O'Leary, 1994, 113). Esiteks suur koalitsiooni valitsus, mis sisaldab endas parteisid, mis esindavad lõhenenud ühiskonna põhilisi kihte (*Ibid.*). Teiseks kehtivad avalikus sektoris proportsionaalsuse printsiibid (*Ibid.*). Kolmandaks kogukonna autonoomia, mis võimaldab etnilistel kogukondadel omavalitsuse moodustamist (*Ibid.*). Viimaseks tunnuseks on vähemustele tagatud veto õigused põhiseaduslike muudatuste osas (*Ibid.*). Väljatoodud tunnuste omavaheliseks töötamiseks, on autorite arvates võimu jagamisel põhineval demokraatial vajalik põlvkondade pikkune koostöö, et relevantsetele kogukondadele oleks tagatud autonoomia ning et rivaalitsevad kogukonnad ei hakkaks nullsummamängu põhimõttel teisi saboteerima (*Ibid.*, 113-114).

Väljatoodud tüpologia erinevate meetodite iseloomustuste põhjal on võimalik mõelda, milline etniliste konfliktide reguleerimise viis sobib kõige paremini Hongkongi kontekstis. Järgnevalt tuuakse metodoloogia ja uurimuse disaini osas välja, milline etniliste rühmade määratlus ja etnilise konflikti reguleerimise meetod sobib kõige paremini Hongkongi kontekstis. Empiirilises analüüsis seletatakse lahti Hongkongi piirkonna spetsiifikat ning sellele toetudes analüüsitakse, kuidas ja miks oleks sobilik Hongkongi ja Hiina Rahvavabariigi vahelist konflikti reguleerida.

Antud bakalaureusetöö hüpotees tugineb väärtussüsteemi erisustele. Autor pakub, et varasemalt välja toodud alalisele raamistikule ja etnosümbolismile tuginedes, on Hongkongi läänelikel väärtustel ja traditsioonidel põhinev tunnetuslik ajalugu aluseks Hiina riigist eraldumiseks või kantoniseerimiseks.

2. Uurimuse disain ja metodoloogia

Autor on enda bakalaureusetöö teemaks valinud Hongkongi erihalduspiirkonna tuleviku väljavaadete uurimise. Täpsemalt toimusid 2014. aasta 28. septembrist kuni 15. detsembrini Hongkongi ajaloo suurimad massiprotestid, mis olid ajendatud Hiina Rahvavabariigi pealesurutud agendast (Lowe, Tsang, 2018, 556). Nimelt soovis Hiina valitsus sunniviisiliselt peale suruda kompartei poolt varem kindlaks määratud kandidaadid 2017. aasta Hongkongi piirkonnajahi valimisele ning keeldus läbiviimast täielikult läbipaistavaid ja demokraatlikke valimisi (*Ibid.*). Hongkongis kehtib aga 2047. aastani Hiina ja Suurbritannia sõlmitud lepingu alusel erihalduskokkulepe, mille kohaselt on Hongkongil lubatud iseseisvalt hallata enda poliitilisi, majanduslikke ja õigussüsteeme (Lowe, Tsang, 2018, 561). Hiina ja Suurbritannia vaheline erihalduskokkulepe põhineb 19. sajandi lõpus kahe suurriigi vahel sõlmitud rendilepingul, mille alusel oli Hongkong üle 150 aasta Suurbritannia valitsemise all. Briti mõjusfäärist kujunenud läänelik väärtussüsteem on eristanud Hongkongi kodanike arengut Mandri-Hiinast nii majanduslikult, poliitiliselt kui sotsiaalselt.

Teooria osa lõpus püstitatud hüpotees põhineb ühel sõltumatul ja ühel sõltuval muutujal. Briti mõjusfäärist tulenev ja Mandri-Hiinast erinev Hongkongi ajalugu ning väärtussüsteem on sõltumatu muutuja ning sõltuvaks muutujaks on Hongkongi erihalduspiirkonna tulevik. Arvestades üle 150 aasta kestnud Briti koloniaalvõimu Hongkongi piirkonnas, siis tekkinud sotsio-kultuurilised erinevused on piisavad, et eristada Hongkongi Mandri-Hiinast. Aja jooksul tekkinud erisused võimaldavad mõelda Hongkongist kui eraldiseisvast etnilisest rühmast. Selle tulemusena oleks McGarry ja O'Leary tüpoloogia alusel võimalik Hongkongiga seonduvat etnilist konflikti lahendada kõige tõenäolisemalt kas riigist eraldumise või kantoniseerimisega.

Töös kasutatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi, mille eesmärgiks on leida vastus püstitatud hüpoteesile. Täpsemalt kasutatakse suunatud sisuanalüüsi, mille näol on tegu deduktiivse lähenemisega (Hsieh, Shannon, 2005, 1281). Suunatud sisuanalüüsi mõte on kontseptuaalselt laiendada või kinnitada mingisugust teoreetilist raamistikku (*Ibid.*). Suunatud sisuanalüüs võimaldab paigutada Hongkongi temaatika erinevate etniliste rühmade lähenemiste ja

McGarry ja O'Leary etniliste konfliktide reguleerimise konteksti. Teisisõnu, milline etnilise rühma definitsiooni lähenemine sobib Hongkongi temaatikale ning sellest tulenevalt, millist etniliste rühmade reguleerimise meetodit oleks kõige efektiivsem kasutada.

Selleks analüüsib autor erinevate teoreetikute poolt kirja pandud tekste rahvuslusest, etnilistest rühmadest ja rahvustest. Samuti põgusalt uurida Hongkongi ajaloolise tausta, Suurbritannia koloniaalvõimu üle Hongkongis ning Hongkongi kohaliku identiteedi kohta. Teoreetilisele raamistikule tuginedes proovib autor aru saada, millised etniliste konfliktide lahendamise või haldamise meetodid on Hongkongi kontekstis pädevad ning millised on antud piirkonna tuleviku väljavaated.

Antud bakalaureusetöö olulisus seisneb Hongkongi erihalduspiirkonna olukorra lahtimõtestamisel. Nimelt võimaldab see mõista Hongkongi erihalduspiirkonna spetsiifikat ja erisusi võrreldes Hiina Rahvavabariigiga. Laiemalt võib pidada tööd oluliseks erinevate 20. sajandil lagununud impeeriumite endiste koloniaalvalduste reguleerimise lahtimõtestamisel. Küll aga pole antud töö tulemusi pole võimalik teistele konfliktidele laiendada, kuna etnilised konfliktid on kontekstipõhised ning igale juhtumile peaks lähenema erimoodi.

3. Empiiriline analüüs

3.1. Hongkongi ajalooline taust

Hongkong on Kagu-Aasias asetsev poolautonoomse regiooniga (Jackson, 2019, 761). Hongkongi ei eristatud ega tunnustatud Hiinast eraldiseisva regioonina kuni aastani 1841. 18. ja 19. sajandil hakkasid erinevate Euroopa imperiaalsete jõudude majanduslikud ja sõjalis-poliitilised huvid pörkuma Kagu-Aasia piirkonnas olevate riikidega. Hiina keisririik asetses Suurbritanniale kaubanduslikult väga soodsas asukohas, kuid Hiina konservatiivsete majanduspoliitikate tõttu polnud välismaalastel võimalik kohalikega mugavalt kaubelda (Gao, 2017, 212). Nimelt käis kogu Hiina keisririigi väliskaubandus läbi Cantoni nimelise sadama, kus välismaalastel polnud võimalik otse suhelda tol ajal valitsevate Qingi dünastia ametnikega (*Ibid.*). Selle asemel pidid kõik välismaalased suhtlema keisri poolt heakskiidetud kaupmeestega, kellega oli keeruline suuremahulisest kaubandusest juttu teha (*Ibid.*). Alates 1790ndatest süvenesid Suurbritannia ja Hiina vahelised kaubanduspinged, kuni 1840. aastal puhkes kahe impeeriumi vahel Esimene Oopiumisõda, mille käigus loovutas Hiina Suurbritanniale 1841. aastal Hongkongi (Chun, 2019, 416). Samuti renditi Suurbritanniale 1898. aastal enda uue koloonia paremaks kaitsmiseks 99 aastaks ka Uued Territooriumid, mille näol on tegu Hongkongi saart piiravate aladega (*Ibid.*).

Brittide võimule saamisel polnud Hongkong sarnane tänapäevase modernse ja arenenud regiooniga – tegu oli viljatu saarega (Chun, 2019, 416). Uued Territooriumid olid maakogukondadega asustatud suurem maa-ala (*Ibid.*). Aja möödudes kadusid kahe territooriumi vahelised erinevused ja Hongkongist ja Uutest Territooriumitest hakati mõtlema kui ühtsest territooriumist ning seda hakkas valitsema üldine Briti koloniaalvõim (*Ibid.*). Hongkongi näol oli tegu kultuurilise projektiga, mille märksõnadeks olid modernsus, turumajandus ja valgustatud valitsemine (*Ibid.*, 416-417). Hongkong aga erines teistest Briti impeeriumi koloniaalvaldustest ühe äärmiselt tähtsa poliitika rakendamise poolest – kaudne valitsemine (*Ibid.*, 417). Hongkong võis küll olla rendilepingu alusel ametlikult Briti võimu all, kuid reaalsuses võimaldati Hongkongis jätkata kohalike traditsioonide järgi valitsemist. Ainuke eripära oli see, et sisse toodi Briti väärtussüsteem.

3.2. Suurbritannia võim Hongkongis

Nagu varasemalt öeldud, siis Suurbritannia valitsemise all oli alates 1841. aastast Hongkongi saar ja 1898. aastast Uued Territooriumid. Hongkong oli osa suurest Suurbritannia koloniaalimpeeriumist ning sellega seondult arenesid valitsemine ja igapäevane majandustegevus erinevalt Mandri-Hiinast.

Esiteks saab välja tuua õigusriigi mõiste. Üks tähtsamaid asju, mida Britid enda Hongkongi koloonias rakendasid ja sisse seadsid, oli õigusriik (Chan, 1997, 567). Selle alla kuulus Briti stiilis *common law* õigussüsteem, mis sisaldas endas iseseisvat ja erapooletut kohtusüsteemi, mille eesmärk oli ausa ja õiglase õigusemõistmise tagamine (*Ibid.*). Enamike hongkonglaste jaoks on just õigusriigi säilitamine äärmiselt tähtis faktor, säilitamiseks ametlikult 2047. aastani kehtivat autonoomiat (*Ibid.*).

Hiinas kehtiv autoritaarne ja kommunistlik riigikord läheks vastuollu Hongkongis kehtiva õigusriigi põhimõtetega. Wongi ja Pengi sõnul on autoritaarse režiimi jaoks õigusriigi maha surumine kahe otsaga asi (Wong, Peng, 2015, 31). Teisitimõtlejate maha surumine võib kõrvaldada režiimi jaoks probleemid, kuid see võib ka tekitada vimma, millest võivad tekkida rahutused (*Ibid.*). Hiina jaoks võib antud asjaolu tulevikus probleeme tekitada.

Teiseks iseloomustavaks tunnuseks Suurbritannia võimust Hongkongis oli riigi ametnikkond (Chan, 1997, 570). Riigi ametnikkonna näol on tegu ametnike või esindajatega, kelle ülesanne on riigi erinevate valdkondade funktsioone sujuvamaks muuta ja need omavahel töös hoida. Kuigi Hongkongi riigi ametnikkonda võib pidada professionaalseks, poliitiliselt neutraalseks ja suuresti korruptsioonivabaks, siis kuna selle kätte usaldati väga palju kohalike valitsemisega seotud ülesandeid, siis omas see ka üsna suurt kontrolli Hongkongi valitsemise juures (Chan, 1997, 570). See tähendas, et riigi ametnikkond edendas bürokraatlikku elitaarsust ning ei olnud teatud olukordades kõige koostööaltim avalikkuse ja ametisse valitud poliitikutega (*Ibid.*, 570-571).

Kolmandaks tunnuseks saab välja tuua Hongkongi majandusliku vabaduse minimaalse valitsuse sekkumisega (Chan, 1997, 573). Antud tunnust võib lugeda suurimaks erinevuseks Hongkongi ja Hiina lähenemises Teise maailmasõja järgsel perioodil. Kui Mao Hiinas oli

tegu tsentraliseeritud majandussüsteemiga, kus riigi omanduses oli enamus (kui mitte kõik) ettevõtetest ja inimesed olid riigi valikute tõttu vaesed ja näljas, siis Hongkongis oli paigas teistsugune süsteem. Teise maailmasõja järgselt rõhuti Hongkongis majanduslikult „positiivsele mitte sekkumisele“ (Chan, 1997, 573). See lähenemine hõlmas endast kapitalistliku majandusmudeli ja vabasadamade kasutusele võttu, mille madalad maksud ja kapitali vaba liikumine muutsid Hongkongi äärmiselt atraktiivseks kaubanduspunktiks (Chun, 2019, 418). Kuigi alguses oli Hongkongi põhiline kaubanduspartner Suurbritannia, siis 1970ndatel muutus nende suurimaks kliendiks USA (Carroll, 2007, 5).

Neljandaks ja viimaseks tunnuseks Suurbritannia võimust Hongkongis on demokraatia. Demokraatiseerimise näol on tegu suurima vajakajäämisega Briti koloniaalvõimu ajal Hongkongis (Chan, 1997, 577). Kuigi Hongkongis oli erinevalt Mandri-Hiinast tagatud suurel hulgal isiklikku vabadust, siis alles 1980ndate lõpus oli võimalik poliitiliste parteide näol näha hongkonglaste poliitilist esindatust regioonis (Carroll, 2007, 6). See oli tingitud sellest, et alles 1984. aastal allkirjastasid Hiina ja Suurbritannia ühise deklaratsiooni, millega lepidi kokku 1997. aasta üleandmise tingimused (Chan, 1997, 577). Antud deklaratsiooni üks tingimustest oli ka Hongkongi demokraatia säilitamine, millega pandi alus poliitiliste parteide tekkele (*Ibid.*). Olles üks juhtivaid lääneriike ja sellega seonduvate väärtuste edendajatest, on väga raske öelda, miks Suurbritannia ei teinud varasemalt samme Hongkongi demokratiseerimiseks. Küll aga on oluline, et Hiina ja Suurbritannia ühisesse deklaratsiooni pandi kirja demokraatia kui Hongkongi valitsemisviis. See näitab, et tegu on Mandri-Hiinast erineva lähenemisega piirkonnaga.

3.3. Hongkongi kohalik identiteet

Varasemalt välja toodud Hongkongi ajalooline taust ja Suurbritannia koloniaalvõim Hongkongis kujundasid üle 150 aasta Hongkongi kohaliku identiteeti ning üldist väärtusruumi. Järgnevalt tuuakse välja erinevate autorite mõtted Hongkongi kohalikust identiteedist ning sellele järgneb empiiriale ja teoreetilise raamistikule tuginev analüüs. Seal selgitatakse, miks ja milline etnilise rühma definitsiooni lähenemine on sobilik Hongkongi

kontekstis ning sellega seonduvalt, miks ja millist etnilise konflikti reguleerimise meetodit oleks sobilik rakendada Hongkongi kontekstis.

Kohalik identiteet on suuresti seotud erisuguste nähtavate või tajutavate tunnustega. Selle alla võivad kuuluda keel, sümbolid, rass ja etnilisus. Enamik Hongkongi elanikke on Hani hiinlased, mille alla kuulub suur osa Hiina üldisest populatsioonist ning mida Hiina Kommunistlik Partei tunnustab ametliku osana Hiina identiteedist (Jackson, 2019, 764). Küll aga räägitakse Hongkongis kantoni, mitte suures osas Hiinas räägitavat mandariini keelt. Hongkongi Polütehnilise Ülikooli Hiina ja Kahekeelsete Uuringute professor Chan-Shui deni sõnul on mõningate tema õpilaste seas mandariini keele rääkimine täielik tabu teema (BBC, 2017). Kui Hongkong anti 1997. aasta lepingu alusel Suurbritannia poolt Hiinale tagasi, rääkis vaid veerand populatsioonist mandariini keelt (*Ibid.*). Paljude hongkonglaste jaoks on mandariini keel ebameeldiv meeldetuletus Hongkongile järjest suurenevast survest ühtseks Hiinaks muutumisel (*Ibid.*). Kuigi õigus Hongkongis elamise ja tegutsemise vastu pole piiratud rassiliste, keeleliste või etniliste tunnuste põhjal, siis mandariini keele mitte rääkimine või hiinlaseks mitte olemine on mõningatele inimestele takistus osalemaks Hongkongi igapäevaelus, kuna tuntakse ebavõrdset kuuluvuse tunnustamist Hiina võimude poolt (Jackson, 2019, 764).

Hongkongi kohalik identiteet tõusis esile 1970ndatel ning oli kannustatud tarbimisühiskonnast ja kantoni popkultuurist (Veg, 2017, 324). Seda on kutsutud „liberaalseks patriotismiks“ ja seda ei nähtud kunagi rivaalitseva identiteedi määratlusena hiinlaseks olemisele ning mitmed eksperdid arvasid, et „liberaalne patriotism“ kaob ajalukku ja seguneb üldise Hiina kultuuriruumiga (*Ibid.*). See pole aga tõeks saanud, kuna 1997. aasta Hongkongi üleandmist on Hongkongi samastumine Hiinaga kahtluse all (*Ibid.*). Küsitluste kohaselt samastub just *circa* 1997. aastal sündinud generatsioon kõige vähem end Hiinaga või lükkab samastumise väite täiesti tagasi (*Ibid.*). 21. sajandi alguses on Hongkongis toimunud erinevaid identiteedi ja enesemääramisõigusega seotud massiproteste. Kõige suurem neist leidis aset 2014. aastal, kui vastuseks Hiina valitsuse otsusele sunniviisiliselt peale suruda kompartei poolt varem kindlaks määratud kandidaadid 2017. aasta Hongkongi piirkonnajuhhi valimisele ning Hiina valitsuse vastuhakust läbi viia täielikult läbipaistavad ja

demokraatlikud valimised, mobiliseerus 18-20% Hongkongi elanikkonnast (1,3-1,45 miljonit elanikku) (Lowe, Tsang, 2018, 556).

Vihmavarju liikumine kestis 28. septembrist kuni 15. detsembrini ning tegu oli suurima massiprotestiga Hongkongi ajaloos (Lowe, Tsang, 2018, 556). Liikumise tulemusena okupeeris Hiina Rahvavabariik 79 päevaks Hongkongi kesklinna piirkonnad, pärast mida tundis 55% 18-29-aastastest Hongkongi elanikest tugevat Hongkongi identiteedi esile tõusu, millega soovitakse seista vastu Mandri-Hiina ajupesule (Hung, 2017, 128).

Järgnevalt tuuakse välja seosed Hongkongi piirkonna spetsiifiliste empiiriliste andmete ja varasemalt teoreetilises raamistikus välja toodud etniliste konfliktide reguleerimise vahel. Üritatakse aru saada, kas teoreetilise raamistiku põhjal püstitatud hüpotees vastab tõele ning milline on vastus sissejuhatuses püstitatud uurimisküsimusele.

3.4. Hongkongi tulevikuväljavaated

Töö teooria osas on käsitletud 7 erinevat teoreetilist lähenemist etniliste rühmade ja rahvuste lahti mõtestamiseks. Lisaks on selgitatud McGarry ja O'Leary tüpologia erinevaid makropoliitilisi meetodeid etniliste konfliktide reguleerimiseks. Analüüsis uuritakse teooria osas välja toodud info põhjal Hongkongi konteksti ja leitakse vastus hüpoteesile ja uurimisküsimustele.

Vajadus süüvida etniliste rühmade ja rahvuste teoreetilisse raamistikku tuleneb sellest, et antud bakalaureusetöös kasutatava McGarry ja O'Leary etniliste rühmade ja rahvuste reguleerimise tüpologia rakendamiseks on vaja vastata küsimusele, kuidas saaks Hongkongist mõelda kui Hiinast eraldiseisvast etnilisest rühmast. Arvestades Hongkongi ajaloolist tausta ja Suurbritannia koloniaalvõimust tulenevat väärtussüsteemi erinevust, võib Hongkongist mõelda kui eraldiseisvast etnilisest rühmast. Üle 150 aasta kestnud Suurbritannia koloniaalvõimu ajal toimus Hongkongi areng erinevalt Mandri-Hiinast. Brittide poolt kehtestatud vabakaubandustsoon ja demokraatlikud põhimõtted erinesid

suuresti Mao juhitud kommunistlikust Hiinast, kelle ideoloogiliste tõekspidamiste tõttu kannatasid miljonid hiinlased.

Eelnevalt esitatud väite kriitikana saab välja tuua, et tänapäevaks on Hiina Rahvavabariigist kujunenud kapitalistliku majandussüsteemiga kommunism, mille majanduslikke hüvesid naudivad miljonid ning et Suurbritannia ei teinud piisavalt Hongkongi demokratiseerumiseks. Hiina aga on ja jääb kommunistlikuks ja autoritaarseks režiimiks, mis kasutab enda huvide kaitsmiseks vägivalda kasvõi enda rahva peal. Näiteks saab tuua 1989. aasta Tiananmeni väljaku tapatalgud, kui Hiina pealinnas Pekingis tapeti sadu demokraatia eest protestivaid õpilasi (Young, 1995, 652). Samuti saab väita, et kuigi Suurbritannia oleks võinud teha rohkem pingutusi Hongkongi demokratiseerumiseks, siis 1997. aastal eelnenud Hongkongi üleandmisele allkirjastasid Suurbritannia ja Hiina 1984. aastal ühisdeklaratsiooni, milles sätestati, et üleandmise üks tingimustest on Hongkongi demokraatia säilitamine (Chan, 1997, 577). See näitab, et demokraatia ja nendega seonduvate väärtuste edasikandumine Hongkongis on esiteks lepinguliselt kirjas ja teiseks eristab see Hongkongi rahvuslikku sümbolikat ja ajaloolist tausta Mandri-Hiinast.

Alalises raamistikus välja toodud tunnetatav ajalugu on äärmiselt tähtis eraldi rahvuse või etnilise rühma tekkeks (Connor, 1994, 202). Hongkongi ajalooline ja sotsio-kultuuriline eriarengurada võimaldab mõelda Hongkongist kui eraldiseisvast etnilisest rühmast. Samuti võimaldavad etnosümbolismis välja toodud sümbolid, traditsioonid ja mälestused väärtuste mehhanismi tekke (Smith, 1998, 186). Väärtuste mehhanismi erisused võimaldavad eristada erinevaid etnilisi rühmi ja rahvusi ning mõelda, kuidas erinevad erinevate väärtuste poolest omavahel Hongkong ja Mandri-Hiina (Armstrong, 1982, 8). Lisaks on Habermasi põhiseadusliku patriotismi teoorias välja toodud, et multikultuursete ühiskondade kontekstis pakuvad kultuurilised õigused kodanikele ligipääsu nende endi kultuurile ja sellest tulenevalt peavad neile olema tagatud vajalikud ressursid, et praktiseerida enda põhilisi tsiviil- ja poliitilisi õigusi (Habermas, 1994, 32). Järgnevalt kirjeldan Hongkongi potentsiaalseid makropoliitilisi väljavaateid. Siinkohal on oluline märkida, et isegi kui Hongkongi kontekstis pole iseseisvumine realistlik, siis oleks vajalik neile tagada ressursid, et jätkata tulevikus demokraatlike väärtuste viljelemist.

Tabel 1. Etniliste rühmade lähenemiste kirjeldused ja sobivus Hongkongi kontekstis

<p>Väljamõeldud kogukondade teooria Sobivus Hongkongi kontekstis: vähetoenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ühtekuuluvuse ettekujutamine (Anderson, 1991, 6). Oluline, kuna inivid ei kohtu ialgi suurema osa enda kogukonna liikmetega (<i>Ibid.</i>).
<p>Antropoloogiline perspektiiv Sobivus Hongkongi kontekstis: vähetoenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Looduslikud ja ürgsed sidemed: veri, rass, keel, religioon (Villaroya, 2012, 32). • Ürgne kuuluvustunne (<i>Ibid.</i>).
<p>Alaline raamistik Sobivus Hongkongi kontekstis: töenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Järkjärguline sotsiaalse ja kultuuriline areng (Villaroya, 2012, 32). • Tunnetatav ajalugu (Connor, 1994, 202).
<p>Etniline ja tsiviilrahvuslus Sobivus Hongkongi kontekstis: vähetoenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kodanikuühiskond: kohtleb rahvust kui saatuse poolt määratud kogukonda, mida defineerib ühine õigussüsteem, mis kehtib kõigile kodanikele ja mis on omakorda kogu seadusandlikkuse algupära (Smith, 1991, 14). • Etniline rahvuslus: eksklusiivne ning võimaldab kogukonnaga liituda vaid relevantsete etniliste omaduste alusel (<i>Ibid.</i>, 40).
<p>Habermasi põhiseaduslik patriotism Sobivus Hongkongi kontekstis: töenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kultuurilised õigused pakuvad kodanikele ligipääsu endi kultuurile ja sellest tulenevalt peavad neile olema tagatud vajalikud ressursid, et praktiseerida enda põhilisi tsiviil- ja poliitilisi õigusi (Habermas, 1994, 32).
<p>Etnosümbolism Sobivus Hongkongi kontekstis: töenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Müüdid, sümbolid, traditsioonid ja mälestused moodustavad etnilise identiteedi ja selle abil on võimalik väärtuste mehhanismi teke (Smith, 1998, 186).
<p>Modernsed lähenemised Sobivus Hongkongi kontekstis: vähetoenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rahvuslike identiteetide kasv on kronoloogiliselt hiljutine ja kvalitatiivselt uus nähtus (Villaroya, 2012, 32).

McGarry ja O'Leary etniliste konfliktide reguleerimise tüpoloogias oli välja toodud 8 erinevat meetodit, millega kas hallata või lahendada etnilisi konflikte (McGarry, O'Leary, 1994, 94-95). Tuginedes andmetele, oleks Hongkongi kontekstis kõige mõttekam kasutada kas kantoniseerimise või riigist eraldumise meetodit. Riigist eraldumise meetodi riigisisese põhjusena sobiks Hongkongi kontekstis väga hästi pragmaatiline ootus uues riigisüsteemis omada suuremaid majanduslikke ja poliitilisi võimalusi (McGarry, O'Leary, 1994, 100). Kui aga mõelda Hiina Rahvavabariigi võimsusele ja olemusele, ei ole tõenäoline, et selline asi juhtub. Hongkongi kontekstis oleks ainuke realistlik etnilise konflikti lahendamise meetod kantoniseerimine. Kantoniseerimine näeks ette Hongkongi regionaalset haldamist, millega tagataks neile osaline suveräänsus ja see võimaldaks luua asümmeetrilised suhted nende ja Hiina keskvalitsuse vahel (McGarry, O'Leary, 1994, 110). Hongkongi väljavaateid arvestades ei saa loota sümmeetrilistele ja võrdväärsetele suhetele Hiina valitsusega, kuid väljatoodud empiiriliste tõendite tulemusena peaks neile olema tagatud vähemalt osaline suveräänsus ja kontroll enda territooriumi ja kodanike tuleviku üle. Suurbritannia koloniaalvõimust kujunenud Mandri-Hiinast erinev sotsio-kultuuriline väärtussüsteem, Hongkongi kohalik identiteet ja majanduslikud ning personaalse õiguse põhimõtted võimaldavad eristada Hongkongi erilist kujunemist. Kantoniseerimine võimaldaks autori hinnangul kõige paremini antud lähenemist ellu viia. Kuigi kantoniseerimine ei taga täielikku suveräänsust ja iseseisvust, siis võimaldaks see pärast 2047. aastat, kui Hiina ja Suurbritannia vaheline rendileping lõpeb ja Hongkong läheb ametlikult Hiina Rahvavabariigi koosseisu tagasi, Hongkongi etniliste ja rahvuslike eripärade austamist ja osalise suveräänsuse tagamist.

Tabel 2. Etniliste ja rahvuslike konfliktide reguleerimismeetodite kirjeldused ja sobivus Hongkongi kontekstis

<p>Genotsiid Sobivus Honkongi kontekstis: vähetoenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Mingisuguse üksuse (rahvusliku, etnilise, rassilise, usulise) eesmärgipärane massitapmine tapjate poolt kontrollitud maa-alal“ (McGarry, O’Leary, 1994, 94).
<p>Sundassimileerimine Sobivus Honkongi kontekstis: vähetoenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Olukord kui teatud etniline kogukond on sunnitud lahkuma enda kodukohast (McGarry, O’Leary, 1994, 97). • Kogukonnad võidakse viia kas riigist välja või paigutatakse riigisiselt ümber riigi teise otsa või piirkonda (<i>Ibid.</i>).
<p>Riigist eraldumine/setsessioon Sobivus Honkongi kontekstis: tõenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toimib sama põhimõtte alusel nagu lahusus (McGarry, O’Leary, 1994, 98). • Otsustaja rollis võib olla vaidluse all oleva territooriumi tuumikriik, eralduvad üksused võivad luua kokkuleppe või võib toimuda kolmanda osapoolte poolt riigiväline kehtestamine (<i>Ibid.</i>).
<p>Integratsioon/lõimumine Sobivus Honkongi kontekstis: vähetoenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Rahva ehitamine“ – proovitakse riigisiselt kõrvaldada poliitiliselt relevantseid erinevusi läbi erinevate kogukondade integreerimise ühise ja läbipaistva identiteedi suunas (McGarry, O’Leary, 1994, 102). • Ehk teisisõnu üritatakse luua ühtset etnilist identiteeti rahvaste eripärasid kõrvaldades (<i>Ibid.</i>).
<p>Hegemooniline kontroll Sobivus Honkongi kontekstis: vähetoenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Autoritaarsete režiimide puhul kehtiv olukord, kus etniliste vähemuste jaoks on riigivõimule vastu astumine mõeldamatu (McGarry, O’Leary, 1994, 105-106). • Režiimi kontrolli all on julgeoleku ja politseisüsteem, millega kehtestatakse võimu (<i>Ibid.</i>, 106).

<p>Vahekohus (kolmas osapool) Sobivus Honkongi kontekstis: vähetoenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Kujutab endas neutraalse või mõlemal osapoolt toetavat toimijat, kelle ülesanne on otsuseid langetada, mitte lihtsalt vahendada (McGarry, O’Leary, 1994, 108).
<p>Kantoniseerimine ja/või föderatsioon Sobivus Honkongi kontekstis: töenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Kantoniseerimise korral tagatakse riigis olevatele rahvustele või etnilistele rühmadele osaline suveräänsus, mille abil on neil võimalik langetada poliitilisi otsuseid (McGarry, O’Leary, 1994, 110). •Föderatsioonide puhul on aga esiteks osariigid üldiselt suuremad kui kantonid ning erinevalt kantoniseerimisest on föderatsioonide puhul põhiseaduslike muudatuste tegemiseks vajalik nii keskvalitsuse kui ka osariikide nõusolekut (<i>Ibid.</i>, 111).
<p>Võimu jagamine Sobivus Honkongi kontekstis: vähetoenäoline</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Võimu jagamisel põhineval demokraatial on neli tunnust – suur koalitsiooni valitsus, avalikus sektoris kehtivake proportsionaalsuse printsiibid, kogukonna autonoomia ning vähemustele tagatud veto õigused põhiseaduslike muudatuste osas (McGarry, O’Leary, 1994, 113).

Antud bakalaureusetöö teoreetilise raamistiku järgselt püstitatud hüpotees peab seega osaliselt paika. Suurbritannia koloniaalvõimust tulenev Hongkongi ajalugu ja kohalik identiteet võimaldab neist mõelda kui eraldiseisvast etnilisest rühmast. Arvestades Hiina Rahvavabariigi võimsust ja olemust pole aga Hongkongi riigist eraldumine realistlik. Küll aga oleks Hongkongil alust nõuda vähemalt osalist suveräänsust ja kontrolli enda territooriumi ja kodanike üle, tuginedes Mandri-Hiinast erinevale väärtussüsteemile ja identiteedi erinevustele. Bakalaureusetööle püstitati kaks uurimisküsimust: milline on Hongkongi tulevikuväljavaade tuginedes etnoliitiliste režiimide tüpoloogiale ning kas Hongkongi võib analüüsile tuginedes pidada Hiina Rahvavabariigist eraldiseisvaks etniliseks rühmaks. Eelnevalt esitatud arutelu põhjal saab küsimustele vastata järgnevalt. Hongkongi potentsiaalne tuleviku väljavaade tuginedes etnoliitiliste režiimide tüpoloogiale on kantoniseerimine ning Hongkongi võib analüüsile tuginedes pidada eraldiseisvaks etniliseks rühmaks.

Kokkuvõte

Nagu varasemalt mainitud oli antud töö eesmärk uurida kahte aspekti. Esiteks, milline on Hongkongi tulevikuväljavaade tuginedes etnopolitiiliste režiimide tüpoloogiale. Teiseks, kas Hongkongi võib andmetele tuginedes pidada Hiina Rahvavabariigist eraldiseisvaks etniliseks rühmaks. Nendele küsimustele vastamiseks toodi välja seitse erinevat teoreetilist lähenemist etniliste rühmade defineerimiseks. Samuti võeti kasutusele McGarry ja O'Leary etnopolitiiliste režiimide tüpoloogia, et uurida erinevaid etniliste ja rahvuslike konfliktide reguleerimismeetodeid. Lisaks uuriti ka Suurbritannia koloniaalvõimust tingitud Hongkongi ajaloolist tausta ning sellega kaasnevaid sotsio-kultuurilisi, majanduslikke ja poliitilisi aspekte. Pärast teoreetilise raamistiku paika panemist püstitati hüpotees - alalisele raamistikule ja etnosümbolismile tuginedes, on Hongkongi läänelikel väärtustel ja traditsioonidel põhinev tunnetuslik ajalugu aluseks Hiina riigist eraldumiseks või kantoniseerimiseks.

Uurimistöö tulemusena selgus, et püstitatud hüpotees peab osaliselt paika. Suurbritannia koloniaalvõimust tulenev Hongkongi ajalugu ja kohalik identiteet võimaldab neist mõelda, kui eraldiseisvast etnilisest rühmast. Brittide koloniaalvõimust tekkinud õigusriigi põhimõte, riigi ametnikkonna kasutuselevõtt, kapitalistlik majandusmudel ja demokraatlikud personaalse õiguse põhimõtted võimaldasid Hongkongis panna aluse Mandri-Hiinast erinevale väärtussüsteemile. Just väärtuste mehhanismi erinevused võimaldavad eristada omavahel etnilisi rühmi ja rahvusi. Arvestades Hiina Rahvavabariigi võimsust ja olemust, pole aga Hongkongi riigist eraldumine realistlik. Küll aga oleks Hongkongil alust nõuda vähemalt osalist suveräänsust ja kontrolli enda territooriumi ja kodanike üle tuginedes Mandri-Hiinast erinevale väärtussüsteemile ja identiteedi erinevustele. Kantoniseerimine võimaldaks autori hinnangul seda lähenemist kõige paremini ellu viia. Kantoniseerimine näeks ette Hongkongi regionaalset haldamist, millega tagataks neile osaline suveräänsus ja see võimaldaks luua asümmeetrilised suhted nende ja Hiina keskvalitsuse vahel (McGarry, O'Leary, 1994, 110). Kuigi kantoniseerimine ei taga täielikku suveräänsust ja iseseisvust, siis võimaldaks see pärast 2047. aastat, kui Hiina ja Suurbritannia vaheline rendileping lõpeb

ja Hongkong läheb ametlikult Hiina Rahvavabariigi koosseisu tagasi, Hongkongi etniliste ja rahvuslike eripärade austamist ja osalise suveräänsuse tagamist.

Sellest tulenevalt saab püstitatud uurimisküsimustele vastata järgnevalt. Hongkongi potentsiaalne tuleviku väljavaade tuginedes etnopolitiliste režiimide tüpoloogiale on kantoniseerimine ning Hongkongi võib analüüsile tuginedes pidada eraldiseisvaks etniliseks rühmaks.

Kasutatud kirjandus

1. Anderson, Benedict. 1986. *Imagined communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
2. Armstrong, John. 1982. *Nations before Nationalism*. Chapel Hill NC: University of North Carolina Press.
3. Breuilly, John. 1982. *Nationalism and the state*. Manchester: Manchester University Press.
4. Carroll, M. John. 2007. *A Concise History of Hong Kong*. Hong Kong: Hong Kong University Press.
5. Chan, K. Ming. 1997. „The Legacy of the British Administration of Hong Kong: A View from Hong Kong.“ *The China Quarterly* 567-582.
6. Chun, Allen. 2019. „(Post)Colonial governance in Hong Kong and Macau: a tale of two cities and regimes.“ *Postcolonial Studies* 22 (4): 413-427.
7. Connor, Walker. 1994. *Ethno-Nationalism: The Quest for Understanding*. Princeton NJ: Princeton University Press.
8. Fossum, E. John. 2001. „Deep diversity versus consitutional patriotism: Taylor, Habermas and the Canadian constitutional crisis.“ *Ethnicities* 1 (2): 179-206.
9. Gao, Hao. 2017. „Going to War Against the Middle Kingdom? Continuity and Change in British Attitudes towards Qing China (1793-1840).“ *The Journal of Imperial and Commonwealth History* 45 (2): 210-231.
10. Habermas, Jürgen. 1994. „Struggles for Recognition in the Democratic Constitutional State“ In *Multiculturalism*, eds. Charles Taylor & Amy Gutmann. Princeton NJ: Princeton University Press.
11. Hsieh, Hsiu-Fang, Shannon, E. Sarah. 2005. „Three Approaches to Qualitative Content Analysis.“ *Qualitative Health Research* 15 (9): 1277-1288.
12. Hung, C.F. Steven. 2017. „Student Resistance to Mainlandization in Hong Kong.“ In *Mainlandization of Hong Kong: Pressures and Responses*, eds. J. Cheng, J. Chueng & B. Leung. Hong Kong: City University of Hong Kong, 119-150.

13. Iveson, Mandie. 2017. „Gendered dimensions of Catalan nationalism and identity construction on Twitter.“ *Discourse & Communication* 11 (1): 51-68.
14. Jackson, Liz. 2019. „Relations of blood? Racialization of civic identity in twenty-first century Hong Kong.“ *Discourse. Studies in the Cultural Politics of Education* 40 (6): 761- 772.
15. Kalev, Leif, Toots, Anu. 2013. „Poliitika ja valitsemise alused: kõrgkooliõpik.“ 332-354.
16. Kaufmann, Eric, Zimmer, Oliver. 2004. „“Dominant ethnicity“ and the „ethnic-civic“ dichotomy in the work of A.D. Smith.“ *Nations and Nationalism* 10 (1/2): 63-78.
17. Kedourie, Elie. 1986. *Nationalism*. London: Hutchinson.
18. Liu, Juliana. 2017. „Cantonese v Mandarin: When Hong Kong languages get political.“ *BBC*, 17. juuni.
19. Lowe, John, Tsang, Yuk-ha, Eileen. 2018. „Securing Hong Kong’s identity in the colonial past: strategic essentialism and the umbrella movement.“ *Critical Asian Studies* 50 (4): 556-571.
20. McGarry, John, O’Leary, Brendan. 1994. „The Political Regulation of National and Ethnic Conflict.“ *Parliamentary Affairs* 47 (1): 94-115.
21. Riigi Teataja. 2008. „Genotsiidi vältimise ja karistamise konventsioon“, 10. juuni, <https://www.riigiteataja.ee/akt/23973> (külastatud 14. mai, 2021).
22. Smith, D. Anthony. 1998. *Nationalism and Modernism*. London: Routledge.
23. Smith, D. Anthony. 2001. *Nationalism: theory, ideology, history*. Cambridge: Polity Press.
24. Veg, Sebastian. 2017. „The Rise of „Localism“ and Civic Identity in Post-handover Hong Kong: Questioning the Chinese Nation-state.“ *The China Quarterly* 230: 323-347.
25. Villarroya, Anna. 2012. „Cultural policies and national identity in Catalonia.“ *International Journal of Cultural Policy* 18 (1): 31-45.
26. Wong, Hok-wui, Stan, Peng, Minggang. 2015. „Petition and Repression in China’s Authoritarian Regime: Evidence from a Natural Experiment.“ *Journal of East Asian Studies* 15: 27-67.
27. Young, M. Stephen. 1995. „Post-Tiananmen Chinese Politics and Prospects for Democratization.“ *Asian Survey* 35 (7): 652-667.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Erko Litvjakov (isikukood: 39907222756), annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Etnilise grupi kujunemine rahvuslikuks liikumiseks – Hongkongi näitel“, mille juhendaja on Liisa Talving,

1. reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Tartus, 17.05.2021

Erko Litvjakov, 17.05.2021